

**Izobraževalni seminar: Prireja mleka in mesa na Območjih z omejenimi
možnostmi za kmetijsko dejavnost**

Ljubljana, 17. 11. 2010

Odnos kmetijske politike do območij z omejenimi možnostmi za kmetovanje – zgodovinski pregled

Pripravil: Tomaž Cunder

**Kmetijski inštitut Slovenije, Oddelek za ekonomiko kmetijstva, Hacquetova 17,
Ljubljana**

Terminološko teoretična izhodišča

Različna terminologija :

- LFAs (Less favoured areas)
- BG (Benachteiligten Gebieten)
- OMD (Območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo)
- TUG (Področja s otežanim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi)

Območja z omejenimi dejavniki so z razvojnega vidika neke vrste marginalna območja, ki so večinoma odmaknjena od večjih gospodarskih središč in imajo zaradi naravnih značilnosti tako ali drugače težje življenjske in gospodarske razmere. Tako kmetijski kot tudi splošni gospodarski in socialni razvoj večinoma še vedno zaostaja za ravninskimi območji. Temeljni vzroki za taka gibanja pa so predvsem:

- Nezmožnost kmetijstva, ki poleg gozdarstva v teh območjih predstavlja osnovno gospodarsko dejavnost, da zagotovi prebivalstvu primeren dohodek,
- Pomanjkanje delovnih mest v nekmetijskih dejavnostih tako v lokalnem okolju pogosto pa tudi v dosegu dnevne migracije,
- Slabša prometna in druga infrastruktura.

Regionalno razvojni in agrarni vidik

Trend koncentracije prebivalstva kot tudi gospodarskih in drugih dejavnosti v urbanih in suburbanih središčih se nadaljuje, za delo in življenje manj atraktivni podeželski prostor (predvsem hribovska in gorska območja) pa se še vedno demografsko prazni, kar se kaže v:

- Upadu oziroma siromašenju umskega in delovnega potenciala zaradi odseljevanja predvsem mladega prebivalstva,
- Krčenju oziroma ukinjanju izobraževalne mreže in zdravstvene oskrbe ter zamiranju kulturnega življenja na podeželju,
- Propadanju kulturne in naravne dediščine,
- Ekstenziviranju in propadanju že tako siromašnejših proizvodnih potencialov.

V kmetijskem prostoru pa se to kaže v:

- Opuščanju pridelave obrobnih, strmih in po kakovosti tal slabših zemljišč in zaraščanju le-teh z gozdom,
- Opuščanju poljedelstva in zatravljanju tudi ravnih, za oranje primernih zemljišč,
- Opuščanju gospodarjenja na planinskih pašnikih,
- Propadanju proizvodne infrastrukture (poti, objektov).

Agrarno politično izhodišče

V območjih z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo je proizvodna sposobnost kmetijskih zemljišč manjša, pridelava pa zaradi različnih naravnih omejitev, ki onemogočajo uporabo vseh vrst sodobne kmetijske mehanizacije manj intenzivna in dražja.

Splošni agrarno politični cilji spodbujanja OMD :

- Ohranjanje obdelanosti in trajnostne rabe kmetijskega prostora
- Ohranjanje in spodbujanje okolju prijaznih sistemov kmetovanja
- Ohranjanje kulturne pokrajine ter kulturne in naravne dediščine
- Ohranjanje delovnih mest in zagotavljanje dohodkovne in socialne varnosti kmečkega prebivalstva

Mehanizmi za doseganje ciljev :

- Zakonodajna ureditev
- Institucionalna ureditev
- Vzpostavitev informacijskih podlag za izvajanje ukrepa
- Opredelitev območij v skladu z evropsko primerljivimi kriteriji
- Izvajanje agrarno političnih ukrepov – izravnalnih plačil in njihova eventualna diferenciacija z upoštevanjem naravnih in obratoslovnih razmer.

LFAs v Evropski uniji – zgodovinski pregled

Ključni zgodovinski mejniki pri spodbujanju LFAs v Evropski uniji:

- V šestdesetih letih dvajsetega stoletja (LFAs so posredno vključeni v tki. drugo generacijo strukturnih ukrepov – pomoč naložbam, druge posredne pomoči)
- Smernica 75/268 (pričetek systemskega spodbujanja LFAs z določitvijo kriterijev za določitev hribovsko gorskih in drugih LFAs)
- Uredba 950/97 (razširitev LFAs na tki. mala območja, ki so smela obsegati do 4 % celotnega teritorija države)
- Uredba 1257/99 v okviru Agende 2000 (nadaljnja širitev malih območij na območja s posebnimi naravnimi in okoljskimi omejitvami, ki smejo obsegati največ 10 % celotnega teritorija države, upoštevanje okolju in kulturni krajini prijaznih tehnologij)
- Uredba 1698/2005 (veljavna uredba, ki bo veljala do spremembe kriterijev za druga LFAs, striktno upoštevanje navzkrižne skladnosti)

Obseg LFAs v izbranih državah EU

Države EU	Površina KZU skupaj (000 ha)	Hribovska in gorska (%)	Druga LFAs (%)	Posebna LFAs (%)	LFAs skupaj (%)
Danska	2.671	0,0	1,1	0,0	1,1
Nemčija	17.200	1,9	46,5	1,2	49,6
Španija	26.317	31,8	46,4	3,1	81,3
Francija	27.852	14,4	27,7	1,9	44,1
Latvija	1.595	0,0	72,7	0,0	27,3
Luksemburg	123	0,0	100,0	0,0	100,0
Malta	10	0,0	0,0	100,0	100,0
Avstrija	3.390	59,0	7,7	8,6	75,3
Poljska	16.899	1,2	48,1	3,1	52,4
Slovenija	449	54,2	3,8	16,2	74,2
Finska	2.231	52,2	21,4	26,5	100,0
EU – 25	163.820	16,9	36,6	3,1	56,5

OMD v Sloveniji – zgodovinski pregled

➤ Do začetka devetdesetih let

- kriteriji za določitev območij : nadmorska višina
- spodbujevalni ukrepi na področju kmetijstva in širše regionalne spodbude

➤ Prva polovica devetdesetih let (1991 - 1995)

- kriteriji za določitev območij : naravni, socialno ekonomski in obratoslovni omejitveni dejavniki (elaborat Opredelitev območij s težjimi pridelovalnimi razmerami za uvrstitev naselij (kmetijskih gospodarstev) v eno od 5 težavnostnih območij (gorsko višinska, gričevnato hribovska, kraška, druga območja s težjimi pridelovalnimi pogoji, strme kmetije)
- spodbujevalni ukrepi : proizvodne premije v živinoreji

➤ Druga polovica devetdesetih let

- 1996 : omejen prehod na neposredna plačila (plačila na glavo)
- 2000 : dokončen prehod na neposredna plačila na ha KZU (EKO 1)

